

- бути відкритим до людей, стимулювати та позитивно оцінювати їх діяльність, що є значно більшим, ніж просто керувати людьми чи контролювати їх;
- об'єднувати думки та дії всіх учасників конфлікту для того, щоб ламати застарілі звички та традиції;
- навчитися ризикувати в умовах обмежень, пов'язаних із змістом управлінських завдань, робочими ситуаціями, власною позицією та ін.

З врахуванням означених завдань побудована програма вивчення конфліктології у нашому ВНЗі, яка передбачає проведення *сесії лабораторно-практичних занять*. У традиційному лабораторному практикумі студент вчиться планувати, реалізовувати науковий експеримент та робити обґрунтовані висновки з отриманих даних, разом з тим навчаючись роботі з необхідним інструментарієм. На наш погляд, ця назва є доцільною, оскільки в основі курсу лежить принцип «навчальної лабораторії»: учасники не вивчають послідовність дій, а проводять експериментальне вивчення нових способів поведінки з використанням імітаційних, ділових, ситуаційно-рольових ігор; через розв'язання завдань у розмовних («буз») та синдикативних групах; за допомогою методів мозкового штурму, синектики, методу асоціацій та інших практичних технологій генерування ідей.

Насамкінець необхідно зазначити, що учасникам занять надається не готовий рецепт поведінки в конфліктогенних ситуаціях, а «культурний» алгоритм поведінки, що розширює їхні можливості на додаток існуючих уже в їхньому досвіді способів поведінки. власне, основне завдання таких занять — не заміна, а розширення репертуару поведінки в конфліктних ситуаціях, що забезпечує автономне, усвідомлене прийняття управлінських рішень.

А. Г. Котенок, асистент кафедри політичної економії факультету управління та маркетингу

АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

1. Основною рисою сучасного суспільства є непевність, викликана стрімкими соціально-економічними змінами і самою природою ринкової економіки. Це зумовлює пошуки способів удосконалення підготовки фахівців в економічній освіті.

2. Тренінг — це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі.

3. Основою тренінгу є комплекс спеціальних вправ. Основним змістом тренінг є досвід поведінки.

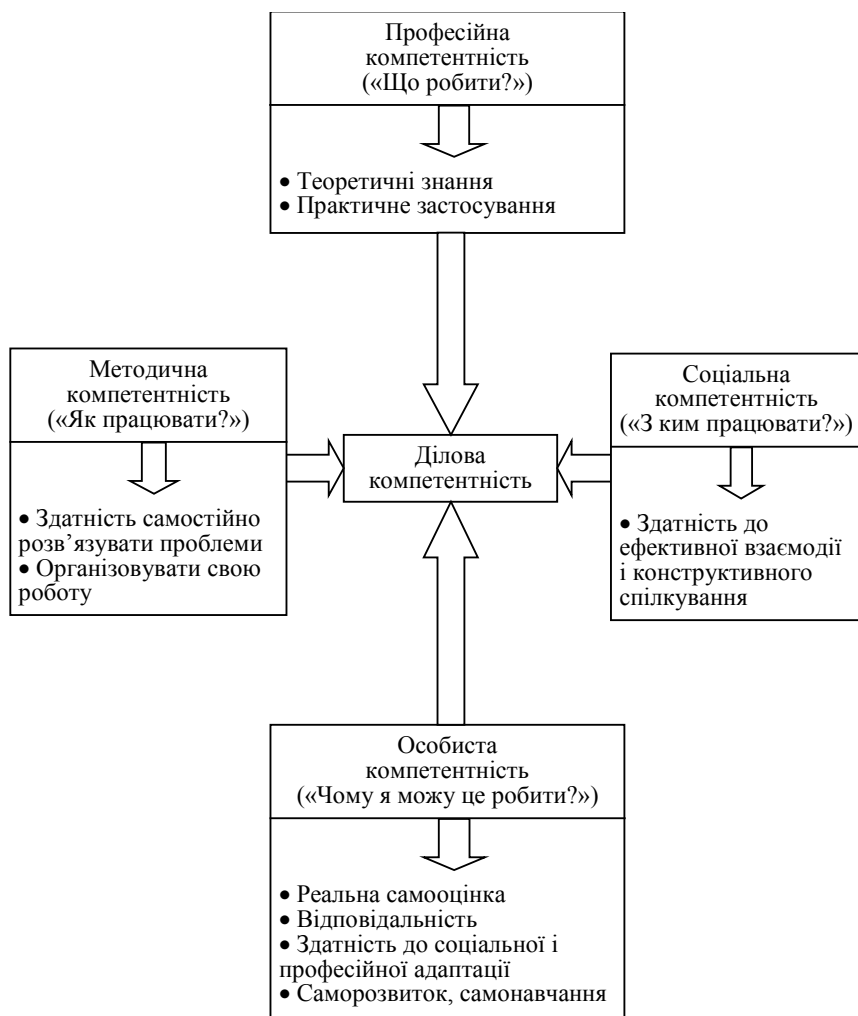

Рис. 1. Складові ділової компетентності сучасного економіста

Таблиця 1

**КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ
ЗА ЇХ ВИКОРИСТАННЯМ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Групи вмінь	Характеристики застосування
Оперативно функціональні	Стосуються конкретного виду діяльності (вміння здійснювати відповідні розрахунки, вести документацію, зіставляти й аналізувати показники діяльності та загальну кон'юнктуру ринкової ситуації тощо)
Соціально функціональні	Передбачають виконання робіт у взаємодії з іншими людьми та їх групами: ✓ всередині відділу ✓ з іншими відділами ✓ із суміжними структурами (постачальники, банки, торговельна мережа тощо) ✓ з клієнтами ✓ з конкурентами ✓ з державними інституціями

Таблиця 2

**РІВНІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ,
ЩО ОБУМОВЛЕНІ ЦІЛЯМИ І ЗАВДАННЯМИ
КОНКРЕТНОЇ ВИРОБНИЧОЇ СИТУАЦІЇ**

Рівні	Сутність роботи	Зміст взаємодії
Рівень виконання	Щоденна рутинна робота	Спільна робота групи (підрозділу) стосовно виконання індивідуальних складових одного напрямку роботи
Тактичний рівень	Оперативне управління	Спільне виконання комплексних завдань, оцінка ситуації, прийняття колективних рішень
Рівень проектування	Стратегічна діяльність, орієнтована на ближні та віддалені цілі, що забезпечують перспективи розвитку	Узгодження, прийняття колективних рішень, наради, розробка нових ідей, довгострокове планування, створення іміджу та фірмових сценаріїв

Таблиця 3

**ВІДМІННОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ
У ТРАДИЦІЙНОМУ НАВЧАННІ ТА В ХОДІ ТРЕНІНГУ**

Тренінг		Традиційне навчання	
Діяльнісний підхід	Освоєння нової інформації	Предметно-центричний підхід	Лекція
	Виконання вправ		Практичні роботи, симуляції, ігри
	Обговорення		Семінар-дискусія
	Взаємодія у малих групах		Семінар, практикум
	Виконання завдань-ролей, імітація		Організаційно-діяльнісні ігри
	Презентація, демонстрація		Узагальнення у ході контрольних заходів

О. М. Котикова, канд. пед. наук, доцент
кафедри педагогіки та психології

ДИНАМІКА МОТИВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У ВИКЛАДАННІ ПДНМ

Активізація навчального процесу залежить значною мірою від успішності застосування викладачем методів і прийомів мотивації та стимулювання навчання.

Динаміка мотиваційного процесу у викладанні ПДНМ зумовлюється низкою чинників, що можна з огляду на їх взаємопов'язаність (як і в будь-якій динамічній системі) умовно поділити на дві групи.

До першої групи чинників можна віднести ті, що пов'язані із зовнішніми умовами викладання: етап викладання психології діяльності та навчального менеджменту (ПДНМ) серед інших предметів психолого-педагогічного циклу; склад групи студентів тощо.

До другої групи чинників відносяться ті, що пов'язані з особистістю викладача: його досвід, сформованість професійно значущих властивостей особистості взагалі та володіння методами і прийомами мотивації та стимулювання зокрема.

Розглянемо особливості впливу на мотивацію студентів до навчання чинників першої групи.

Психологія діяльності та навчальний менеджмент — предмет психолого-педагогічного циклу, з якого починається підготовка